

Barnets beste

Media har den siste tiden vært preget av saker som omhandler norsk asyl -og innvandringspolitikk og hvordan Norge får kritikk for å bryte med menneskerettighetene blant annet ved tvangsutsendelse av barn og midlertidligopphold for enslige mindreårige flyktninger. Disse sakene har fått frem sterke stemmer fra blant annet FN, Amnesty International, Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter og Redd barna.

Vi er enige om at alle har samme menneskeverd og samme likeverd. Men det har ikke kommet av seg selv. Det er sånn fordi modige mennesker har insistert på det opp gjennom årene. Det virker som vi er i ferd med å skusle bort menneskeverdet.

(Generalsekretær i mellomkirkelig råd Berit Hagen Agrøy, sitert i Strøm, 2017)

Menneskerettighetene skal ligge til grunn for demokratiet som styreform og gi rammer for hvordan demokratiet skal organiseres og praktiseres for å ivareta kjernen i menneskerettighetene; likeverd og menneskeverd (Stray, 2011, s. 61). Forsvarere av norsk asylpolitikk støtter seg på at mennesker som returneres til Afghanistan sendes til områder som er vurdert til å være trygge. Frode Forfang, direktør i Utlendingsdirektoratet, sier at debatten i stor grad handler om ulike oppfatninger av hva som er «trygt», og om det er riktig å sende mennesker til områder de ikke har noen form for nettverk eller tilknytning (Forfang, 2017). Her er generalsekretær i Amnesty International Norge, John Peder Egenes uenig og sier at den norske regjeringen velger «å tolke våre internasjonale forpliktelser som anbefalinger, og ikke bindene retningslinjer» (Egenes, sitert i Wienskol, 2016). Forfang (2017) uttaler at Norge fortsatt er på riktig side av de internasjonale forpliktelsene, men at vi i større grad enn tidligere ligger på en linje som nærmer seg minstekravene for å overholde disse.

En av menneskerettighetene Norge kritiseres for å bryte er Barnekonvensjonens artikkel 3 – Barnets beste. Kort fortalt tar denne artikkelen for seg at de som tar beslutninger som omhandler barn, først og fremst skal tenke på hva som er til barnets beste (Djuliman & Hjorth, 2007, s.442). I en kronikk skrevet av 36 forskere innen feltet enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, hevdes det at dagens politikk står i sterk kontrast til deres forskning om hva som ivaretar asylbarnas beste; «Dagens asylpolitikk bryter med

menneskerettighetene, internasjonale forpliktelser og grunnleggende etiske prinsipper. Den setter ikke barnas beste i sentrum» (Kjelaas et al., 2017).

I denne oppgaven vil jeg først gi en kort oppsummering av Menneskerettighetene og Barnekonvensjonens inntog til Norge for å danne et bakteppe for oppgaven. Børhaug & Solhaug (2012) sier at skolen er en viktig arena for utvikling av elevenes politiske kyndighet. Videre siterer de Crick som insisterte på at «innsikt i politikk må starte med å forstå konflikter og bakgrunnen og interessene til dem som er involvert i dem» (Crick, sitert i Børhaug & Solhaug, 2017, s. 59). Selv om det bare er noen elever som er så uheldige at de er personlig rammet av debatten, tør jeg å påstå at de fleste barn i Norge får med seg litt om hva som skjer gjennom nyheter, klassekamerater, sosiale medier og liknende. Jeg mener derfor at dette er en viktig sak å snakke med barn og unge om i klasserommet. Saken kan også bidra til å gi barna innblikk i flere synspunkter av en sak og i hvor komplekst og vanskelig det kan være å avgjøre hva som er rett og galt. Grunnet oppgavens begrensede omfang har jeg ikke kunne gå nærmere inn i debatten rundt kritikken rettet mot Norge, men jeg ønsker se nærmere på hvordan denne saken kan brukes i skolen i arbeid med Barnekonvensjonens artikkel 3, nærmere bestemt på 7. trinn.

[Menneskerettighetene og Barnekonvensjonen; et kort historisk overblikk](#)

Tanken om menneskerettigheter, sier Djuliman & Hjorth (2007, s. 52), har like lang historie som menneskeheten selv. Rettighetene har over tid utviklet seg fra å være en ide til å bli internasjonale forpliktelser slik vi kjenner til dem i dag. *FNs verdenserklæring om menneskerettighetene* ble vedtatt av FNs generalforsamling 10. desember, 1948. Særlig etter andre verdenskrig og naziregimets behandling av mennesker de anså som mindreverdige, ble det rettet fokus mot at verdenssamfunnet har behov for et overordnet, internasjonalt organ, og universelle etiske normer og juridiske regler for å forhindre og forebygge brudd på menneskerettighetene. Før andre verdenskrig ble brudd på menneskerettighetene sett på som et nasjonalt anliggende. Med dannelsen av FN i juni 1945, og formaliseringen av menneskerettighetene i 1948, var ønsket at en felles etisk plattform for grunnleggende normer ville fremme og ivareta menneskeverd og likeverd, for at vi skal kunne sameksistere på best mulig måte både nasjonalt og internasjonalt (Stray, 2011, s. 62).

Verdenserklæringen om menneskerettighetene var ikke juridisk bindende, og dette ønsket FN å endre. I 1966 ble de *De Internasjonale Menneskerettighetskonvensjonene* vedtatt, og disse er juridisk forpliktende for alle landene som ratifiserer konvensjonene. Konvensjonene implementeres da i statens grunnlov og lovverk. Landene kan selv velge hvilke av konvensjonene, og hvilke deler av dem de ønsker å signere. (Stray, 2011, s.63). Videre vedtok FNs generalforsamling i 1989 *Den Internasjonale Barnekonvensjonen* som særlig skal sikre og styrke rettighetene til barn under 18 år. Alle verdens land utenom USA og Somalia har signert *Barnekonvensjonen*, Norge signerte i 1991 og konvensjonen ble en del av norsk lovverk i 2003 (Stray, 2011, s. 66).

Djuliman og Hjoth (2007, s.15) sier at menneskerettighetene innebærer respekt og toleranse, og bygger solidaritet ved å gi mennesker frihet gjennom rettighetene, men samtidig krever at andres rettigheter også respekteres. Vi har alle de samme rettighetene uavhengig av hvem vi er, hvor vi kommer fra og hvilken bakgrunn vi har.

Menneskerettighetene fremmer retten til å være annerledes, skal virke beskyttende mot diskriminering og definerer statens forpliktelser ovenfor enkeltindividene (Stray, 2011, s.62)

Skolen og læreren har et viktig ansvar for å lære barn og unge om *Barnekonvensjonen*; hvilke rettigheter de har og hvilke forpliktelser de har som demokratiske borgere (Stray, 2017, s.69). Men hvordan kan man arbeide med dette i skolen? Videre i oppgaven vil jeg se nærmere på *Barnekonvensjonens* artikkel 3 – barnets beste, og drøfte hvordan saken jeg presenterte i starten av oppgaven kan brukes for å lære elevene om sine og andre barns rettigheter.

[Barnekonvensjonens artikkel 3 – barnets beste](#)

Som nevnt innledningsvis, tar artikkel 3 i *barnekonvensjonen* for seg at barnas beste alltid skal være det grunnleggende hensynet i alle handlinger som berører dem. Staten er pliktig å sikre at barnets beskyttelse og omsorg er ivaretatt, og at alle som har omsorg for barn handler med barnets beste som rettesnor. Prinsippet om barnets beste er et av *barnekonvensjonens* hovedprinsipper og alle andre artikler skal sees i lys av denne (*Barnekonvensjonen*, 2003). Som fremtidig lærer er dette noe som opptar meg. Jeg ønsker å bli en lærer som både har kjennskap til, kan utøve, videreformidle -og beskytte barns rettigheter, både i skolen og i samfunnet. I denne omgang vil jeg drøfte nærmere hvordan

jeg, som lærer i det 7. klassesettrinn, kan arbeide med barnekonvensjonens 3. artikkel – Barnets beste.

At barnets beste alltid skal veie tyngst i saker som angår barn, innebærer at noen må vurdere hva som er barnets beste. Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) og Redd Barna har i sin rapport «Jeg har ikke gjort noe galt» (2017), forsøkt å få frem stemmen til barn og foreldres opplevelse av tvangsretur i debatten. Sandberg, (2010, s.65) sier at «det er en nær forbindelse mellom barnets uttale rett og barnets beste». Hun sier videre at barnets rett til å si sin mening og bli hørt (barnekonvensjonen artikkel 12), må respekteres for å kunne avgjøre hva som er til barnets beste. FNs barnekonvensjon slår fast at alle barn og unge skal ha en mulighet til å delta i og påvirke debatter som har innvirkning på deres liv (Barnekonvensjonen, 2003). Jeg mener at derfor at det i arbeid med prinsippet om barnets beste, også er naturlig å legge til rette for at elevene får utvikle sine evner til å argumentere, reflektere, være kritisk, føre en dialog og ta andres synspunkter for å kunne danne sine meninger, og formidle dem på en god måte. Djuliman & Hjoth, (2007, s. 18-19), sier at «erfaringer viser at mennesker ikke først og fremst former sine holdninger gjennom teoretisk opplæring og pugging, men gjennom aktiv deltakelse, diskusjoner, samtaler, innlevelse, refleksjon og handling.

Innledningsvis presenterte jeg debatten rundt kritikken rettet mot norsk asyl- og innvandringspolitikk. En sak som gjerne kan føles utfordrende å snakke med sjuendeklassinger om, da den tar for seg den utrygge hverdagen til barn og unge som lever i frykt for å bli sendt ut av landet, eller har blitt tilbakesendt til et land som ikke oppleves som trygt. Noen vil gjerne hevde at barn som ikke direkte påvirkes av dette bør skjermes fra debatten. Da jeg satte meg inn i saken, så jeg mulighetene den har for å samtale med barn om et alvorlig tema på en måte som kan engasjere dem, aktualisere prinsippet om barnets beste, og bidra til økt bevissthet rundt barns rettigheter. Barn får med seg mye av det som skjer rundt dem, på godt og vondt. Jeg mener det er viktig at skolen og klasserommet er en arena hvor vanskelige og alvorlige temaer kan samtales om og være med å bidra til elevenes utvikling og modning.

I en reportasje fra NRK Supernytt, presenteres saken om tvangsreturer og rapporten til NOAS og Redd barna (2017) på en barnevennlig måte. Reportasjen viser barn som forteller om andre barns erfaringer med tvangsretur (Se reportasjen her:

<http://nrksuper.no/super/supernytt/2017/05/30/slik-opplever-barna-a-bli-sendt-ut-av-norge/>). Jeg synes denne nyhetssaken er et fint utgangspunkt for å starte en samtale rundt

temaet i klassen. Når det er snakk om brudd på menneskerettighetene og barnekonvensjonen i media, omhandler dette saker fra fattige land preget av uroligheter og krig. Gjennom reportasjen fra Supernytt kan barna få et innblikk i hvorfor Norge kritiseres for å bryte barnekonvensjonens artikkel 3 - barnets beste.

En mulig fremgangsmåte for å arbeide videre med temaet, kan her være å utforske de ulike sidene ved saken sammen; Hvorfor mener noen at det er forsvarlig å sende barn tilbake til landet de kom fra? Hvorfor bør barna ikke sendes tilbake? Hvordan tror dere disse barna har det? Er saken et brudd på barnekonvensjonen? Å ta utgangspunkt i et kontroversielt tema som innvandringspolitikk, kan gjerne by på konflikter i form av forskjellige synspunkter og ulike personlige erfaringer. Dette kan være en utfordring for læreren å håndtere. For å tilrettelegge for gode samtaler i klasserommet er det blant annet viktig at læreren har god kjennskap til elevene sine på forhånd. Sårbare, eller personlige berørte elever kan da forberedes på tema i forkant av timen. Det er også en forutsetning at klasserommet har trygge rammer for dialog slik at elevene våger å delta, og respekterer hverandres meninger og uenigheter(Djuliman & Hjorth). Konflikter behøver ikke å være negativt. Uenigheter kan bidra til å belyse flere sider av en sak, og kan i noen tilfeller også bidra til positive endringer (Djuliman & Hjorth, 2007). Dette er et viktig budskap læreren kan formidle til elevene, både gjennom diskusjon rundt saken om tvangsutsendelse av barn, men også gjennom selve saken i seg selv. «Å skape bedre livskår er en prosess som sannsynligvis aldri tar slutt», sier Djuliman & Hjorth (2007, s18). Konflikten rundt saken har ført til engasjement hos flere parter, og stiller krav til at norsk politikk endres for å i møte sine internasjonale forpliktelser.

For å oppsummere tror jeg at ved å ta utgangspunkt i en sak som handler om barn, der det stilles spørsmål til om barnets beste er i varetatt, kan bidra til å bevisstgjøre elevene om sine rettigheter, aktualisere viktigheten av at rettighetene finnes, skape engasjement blant elevene og vise at barn også har en rolle i den politiske debatten. Debatten kan bidra til å gi elevene økt forståelse for andres liv og synspunkter, og gi dem øvelse i å ytre sin mening for å kunne delta og påvirke. Jeg synes også debatten er viktig da minner oss på at også Norge, et land som har ryktet på seg for å følge demokratiske prinsipper, aktivt må vurdere om politikken som føres er forenelig med landets internasjonale forpliktelser.

Kilder

- Amnesty International. (2017). *Amnesty International Report 2016/17: The state of the worlds human rights*. Hentet fra https://www.amnesty.no/sites/default/files/318/air201617-english_2017-02-08_11-21-28%20advance%20final.pdf
- Djuliman, E. & Hjorth, L. (2007). *Bygg broer, ikke murer -97 øvelser i menneskerettigheter, flerkulturell forståelse og konflikthåndtering*. Oslo: Humanist forlag
- Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Børhaug, K. & Solhaug, T. (2012) *Skolen i demokratiet - demokratiet i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Forfang, F. (2017, 07.11) Er det trygt å returnere asylsøkere til Afghanistan? *Aftenposten*. Hentet fra http://sokogskriv.no/kildebruk-og-referanser/referansestiler/apa-6th/#Artikkel_i_trykt_avis
- Kjelaas, I., Lauritzen, S. M., Jensen, T., Eide, K., Lønning, M.N., Liden, H., . . . Heltne, U.M. (2017). Mot bedre viten om barns beste. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/ytring/mot-bedre-viten-om-barns-beste-1.13779206>
- Norsk organisasjon for asylsøkere & Redd Barna. (2017). «jeg har ikke gjort noe galt». *Barn og foreldres opplevelse av tvangsretur*. Hentet fra http://www.noas.no/wp-content/uploads/2017/05/Opplevelser-tvangsretur_web_v3_.pdf
- Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter. (2016). *Årsmelding: Dokument 6 (2016-2017) Menneskerettigheter i Norge: Makten må være delt for at mennesket skal være fritt*. Hentet fra <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2016-2017/dok6-201617.pdf>

Sandberg, K. (2010). Barns rett til medbestemmelse- et juridisk perspektiv. I A. T. Kjørholt (red.), *Barn som samfunnsborgere – til barnets beste?* (s. 47- 70). Oslo: Universitetsforlaget

Stray, J. H. (2011). *Demokrati på timeplanen*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS

Strøm, I. (2017, 22.08). Flyktningpartiet: vårt bidrag til en nødvendig debatt. Hentet fra <https://www.amnesty.no/aktuelt/v%C3%A5rt-bidrag-til-en-n%C3%B8dvendig-debatt>

Utdanningsdirektoratet. (2013). *Læreplan i samfunnsfag* (SAF1-03). Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/SAF1-03/Hele/Kompetansemaal/kompetansemal-etter-7.-arssteget>

Wienskol, T.F. (2016, 24.02). Amnesty: Norge bryter menneskerettighetene. *NRK*. Hentet fra https://www.nrk.no/urix/amnesty_-norge-bryter-menneskerettighetene-1.12818563